

ЗАМАН

Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан Ю. А. Кокону Адыглары (черкеслени) кюню бла байламлы

АЛГЫШЛАУ СЁЗЮ

Бюгюн Къабарты-Малкъарны халкы Адыглары (черкеслени кюнюн) биринчи кере белгилейди. Ол къуру черкес миллетли адамлары угай, республиканы битеу халклары да бирикдириуню кюнюгю.

Къабарты-Малкъарны жеринде кёп миллетли келечилери мамырлыкда бла келишиулюкде ёмюрледен бери жашап келеди. Бизни борчубуз- ма ол уллу хазаны сакъларгады, ёсюп келген тёлюлеге да жетерча этергеде. Бизни жетишимли айныуубуз, маданиятларыбызны сакъланыулары, бир бирлерин байкъдыра келиулерни аманга кере боллукъду.

Къабарты-Малкъарны жамауатын бу алапат байрам бла алгышлайма, мамырлык, тынчылык эм ырахтылык жашуу тежейме.

Ю. А. КОКОВ,

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны
къуллугъун болжаллы халда толтургъан.

«Кабардинка» ансамбль.

Адыглары кюнюне аталгъан концертден отчёт 3-чо бетде басмаланады.

Байрамны алпында ушакъ

«Бирликни, шөхлукъну эмда мамырлыкны сакъларга магъаналы себеп боллукъду»

Быйыл биринчи кере болуп 20-чы сентябрьде Адыглары (черкеслени) кюню белгиленирди. Бу байрамны бардырырга деген акъыл къайдан келгенини, аны магъанасын юсюнден Халкъла аралы черкес ассоциацияны таматасы Хаути Сохроков бла ушакъ этгенбиз.

- Хаути Хазритович, 20-чы сентябрьде Адыглары (черкеслени) кюнлерин белгилерге деген оноу къайдан чыкъганды?

- Биз быллай байрамны къуарга былтыр Майкопда Халкъла аралы черкес ассоциацияны толтуруу комитетини жыйылыуунда оноулашкан эдик. Ол заманда бир къауум жамауат организация адыгла жашагъан регионлары башчыларына ол жаны бла тилек этгенди. Биринчи болуп бизни айлануубузга Къабарты-Малкъарны оноучулары жуап бергенди. Республиканы Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан Юрий Кокон бизге тутхулулукъ этгенди. Адыглары кюнюн белгилеу жаны бла указга къол

салганды. Башха регионлары башчылары да андан юлгю алырла деп ышанама.

Алай бла байрамга хазырлануу жаны бла къурау комитет къуралганды. Аны жыйылыуларында биз миллетге магъаналы вопрослары сюзгенбиз, программа хазырлагъанбыз. Аны бла шагъарей болгъан болурсуз. Ол кюн тюрлю-тюрлю эришиуле, конкурсла, кёрмючле къуралыкъдыла. Быйыл бу къууанчы биринчи кере белгиленирди. Хар не да биз сыйгенча да болмаз, алай келир жыллада андан да тынгылырак хазырлануурыз деп ышанама.

Ахыры 2-чи бетдеди

ФОРУМ

Республикабыз жыйырма инвестиция проектни кёрюзтюрюкю

КЪМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан Юрий Кокон «Сочи-2014» 13-чю халкъла аралы инвестиция форумга къатышады.

Биринчи кюн Россейни Сбербанкында «Бюджетде келишиулюк болурча этуу неда ёсюноу атламлары: сайларга заман болганды» деген тема сюзюлгенди. Шөндюгю экономика болумда баш магъаналы жумушла кыйсыдыла? Регионну бюджетлерин нагъланы кётюрюноу хайырындан толтурурга тыоше, экономиканы ёсдюрюу жаны бла этилинген атламлары кыйыматлары тыошерикди. Алары бирге келишдириуню тюз жолун къалай бла табарга боллукъду? Ма ол эмда башха сорулаула жуаула изленгендиле Юрий Кокону, Россейни Правительствоосу членлери импорту алышындырууну, тюрлю-тюрлю бёюмлене, ол санда курорт-рекреация сфераны шөндюгю экономика торлениулене болумунда модернизациялануу амаллары изленген «төгерек столаны», планар секциялары ишлерине къатышхандыла. Быйыл республика инвестиция проектлене 100 миллиард сомга жыйырма чакълы бирин кёрюзтюрге хазырды.

Къабарты-Малкъарны да, санаторий-курорт комплексин айнытууну онгларына къаралганды.

СКФО-да уллу бийик технологиялы медицина араланы къурау, ол ишге инвестиция келирча этиуню борчлары толтурууну юсюнден оюмларын Россей Федерацияны Север Кавказын ишлери жаны бла министри Лев Кузнецов, Россейни саулу къаула

министри Татьяна Яковлева, РФ-ни экономиканы айнытуу министри Ольга Дергунова билдиргенди.

Форум 21-чи сентябрьге дери барлыкды. Ары дери Россей Федерацияны Промышленность эм сатыу-алуу министрствосу бла бирге ишлеуно юсюнден келишимге къол салынырыкъды.

айнытуу министри Мускуланы Алий Россейни премьер-министри Дмитрий Медведевни башчылыкы бла бардырылгъан пленар жыйылыула да чакъырылгандыла. Анда сёз шөндюгю заманын жангы регион политикасыны юсюнден барганды.

Юрий Кокон бла КЪМР-ни Правительствоосу членлери импорту алышындырууну, тюрлю-тюрлю бёюмлене, ол санда курорт-рекреация сфераны шөндюгю экономика торлениулене болумунда модернизациялануу амаллары изленген «төгерек столаны», планар секциялары ишлерине къатышхандыла. Быйыл республика инвестиция проектлене 100 миллиард сомга жыйырма чакълы бирин кёрюзтюрге хазырды.

Къабарты-Малкъарны да, санаторий-курорт комплексин айнытууну онгларына къаралганды.

СКФО-да уллу бийик технологиялы медицина араланы къурау, ол ишге инвестиция келирча этиуню борчлары толтурууну юсюнден оюмларын Россей Федерацияны Север Кавказын ишлери жаны бла министри Лев Кузнецов, Россейни саулу къаула

Эгертиу: «Сочи» халкъла аралы инвестиция форум Россей Федерацияны Правительствоосу болулулуула дуния экономиканы айнытуула себеплик этер, къаралыбызны мындан ары инвестиция эмда инновация онглары сюзер, Россейни регионлары уллу инвестиция проектлери бла шагъарей болур, бизнесни бла властын араларында бирге ишлеуно кыйыматын кётюрюу ючюн къаралганды.

Ол энди инвестицияла жаны бла Россейни баш магъаналы ишине саналады. Аны битеу дунияны бизнесменлери да дурус кёргенди. Анга тып къаралланы башчылары, посолла, дипломат миссиялары, халкъла аралы корпорациялары, Россейни бек уллу предпритияларыны таматалары, экспертте, аналитикле эмда белгили басма органды келечилери жыл сайын кёп санда келеди.

Форум «Инвестицияла - Россейни экономикаын айнытууну жолу» деген ниет бла ишлейди. Ол а къаралыбызны айныууну, экономика къолайлыгыны узакъ болжаллы стратегиясыны муратларына толусунлай келишеди.

КЪМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъаны эмда Правительствоосуна пресс-службасы.

«Бирликни, шүөхлүккү эмга мамырлыккыны сакъларгъа магъаналы себеп боллуккүду»

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди

- Байрам сентябрьде бардырылганы уа не бла байламлыды?

- Кертисин айтханда, адыг-черкес халккыны байрамын бардырыргъа МЧА къуралгъан күнден бери мурат этиледди. Ол керек тойлоддо, бир торлю магъанасы жоккүду, деп айтырыкъла болмазла.

Сентябрьни нек сайлагъанбыз деп сораса. Ол а адыг халккыны тарыхы бла байламлыды-эл миолк ишле бошалгъанлары бла. Бу кезиуде будай орулуп, ызы бла нартох бишеди, аны жыйып башлагъандыла. Анга къабарты тилде «тхъэмахуз» дейдиле.

Дагъыда жылны аллындан бери туугъан сабиллени байрамларын да къурай эдиле. Ол кондеде эртегили теърилеге табынгандыла, тилекле этгендиле. Ма бу төреле бла байламлыды бизни сайлауубуз.

- Бу байрамны магъанасы жалаңда теусепле къурау болмаз...

- Хар ишни, жумушну да кесини энчи магъанасы барды. Биз 21-чи майда Кавказ урушда ёлгенлени бушуун этебиз. Ол күн жюрегизини жарсыу, жылъа, сарнау бийлейдиле. Быйыл ол къазауат бошалгъанлы 150 жыл толгъанды.

Жаланда жарсыуу белгилеп турсакъ, ол жаш адамларыбызны неге юретирикди? Халккыбызны ёлтюрюп, туугъан жеринден къыстап, зорлукъ этилип тургъанды, деп келликди аланы акъылларына.

Абаданла тарыхыбыздан оюм этип, мындан ары да миллетибиз быллай къыйынлыккалагъа тюшмесин деп, сакъ боллуккүдула. Алай ёсюп келген тёлнюю уа жашау сынауу жоккүду. Ала, тюзлюкню тохташдырабыз деп, дерт жетдирге излерикири къоркъуулуду. Алай бла башланадыла экстремизм, бир бирни кёрюп болмау.

Байрам а ол неди? Жарыкълык! Адам къачан къууанады? Аны жашауунда магъаналы иш болса, байрам бардырыргъа амаллары, къарыуу жетсе. Биз а ол күн нени къууанчын этебиз? Халккыбызны. Ол къазауатда тас болмай, бюгюн күннге дери сау-саламат жетгенибиз, адет-төрелерибизни тас этмегенибизни. Миллетибиз бийик жетишимле болдургъанына, фахмулу адамланы ёсдюргенине махтанаргъа, ёхтемленирге эркинбиз.

- Арт жыллада адамла кеслерини миллет энчиликлери сакъларгъа итинедиле. Бу байрам да ёсюп келген тёлнюе халккыны тарыхын теренирек билдирге, ангыларгъа болушурк болур?

- Къууанчча биз къалай хазырланабыз? Адамла не иги кийимлери киедиле, татлы ашарыкъла хазырлайдыла, бир-бирлерине къонакъгъа барадыла. Андан сора да, кесинге не иги жанындан кёргозторге, башхалагъа ахшы юлго болургъа сюеди адам.

Халккыбыз да бу байрамгъа алай хазырларыгъа керекди. Бизни уа махтанаргъа, ёхтемленирча затларыбыз кёпдөле. Сёз ючюн, миллет кийимлени алайык. Черкесканы къырал таматала окъуна сююп кийгендиле. Аны юсонде накъышлары уа кеслери алларына сау культурадыла.

Неда къабарты къумалы ат. Ол адыг халккыгъа жалаңда жанъур болмагъанды, аскерчини керти негери эди. Арт ёмюрлеге дери халккыбызны тарыхы, жарсыуыгъа, урушла, къазауатла бла байламлы болгъанды. Атынг болмаса уа, сен къаллай сермешлеге къатышаллыккыса?

Къабарты къумалы ат тау жерледе, ёзенледе да сюрюнемей, ауурсунмай баргъандыла. Ол къарыулуду, кючлюдү, аны бла бирге уа ашны, сууну да артыкъ айырмагъанды. Ёмюрледен бери жарашдырылып келгенди. Аны бла ёхтемленирге эркин болгъаныбыз бла да даулашырыкъла болмазла.

Неда адыгъ хабзони алып къарагъыз. Таулулада тау адет барды. Быллай терен, оюмлу, жашауну не жанын да белгилеген төрелери болгъаны бла хар миллет да махтаналлыккы туюлюдү. Ол сау кодексди, кесини магъаналылыгъын бюгюн да тас этмегенди. Биз аланы жашауубузда хайырналабыз, ёсюп келген тёлнюени алагъа тийишликке ёсдюребиз.

Ма битеу бу затланы кёргозторге керекбиз байрамыбызда. Быллай жерледе ангыларыкъдыла жаш адамларыбыз халккыбызны тарыхын, культурасын да. Байрам а къонакъсыз боламыды? Угъай! Быллай кондеде къошунгү жетишимерине къууанаса, анга тутхучлуккү этесе. Бирге жашагъан халккыла да, байрамыбызгъа келип, бизни бла заууклуккү табарла деп ышанама. Ол а республикабызда бирликни, тенгликни, мамырлыккыны сакъларгъа себеплик этерикди.

Сен тюзсе, байрам жалаңда энтта бир кере тепсеп, жырлап, юйлерибизге чачылыр ючюн къуралмайды. Бу күн бизни келир жашауубузгъа керекди, халккыны къарасын тешидирип, ёсюп келген тёлнюю жюреклери жумушатаргъа, аланы миллетибизни не иги төрелерине да юретириге, жашауда алгъа итиндирге.

- Сиз айтхан тюздү, хар миллетни да махтанаргъа, ёхтемленирча затлары кёпдөле. Алай бирле халккым башхаладан айырмалыды, онглуду деп, аланы жюреклери миллетчилик сингемизи?

- МЧА-ны биринчи таматасы Юрий Калмыков быллай айтычу эди: бир халкк да кесини кёпчюлюгү, къолайлыгъы бла махтанаргъа, башха халккыны энши этерге эркин туюлюдү. Юрий Хамзетович а къыралыбызда белгили адам эди. Ол Россейни юстиция министри болуп тургъанды, кеси да илму дунияда тинтулери бла атын айтдыргъанды. Быллай акъыллы, оюмлу адамыбызны сёзлерине тынгыларгъа борллубуз.

Аз санлы халкк аты дуниягъа белгили адамны ёсдюрюге боллуккүду. Ма, сёз ючюн, къарындаш малкъар миллет алып къарайык. Биллими адамланы санын терегенде, ала не уллу миллетни да артада къоарыкъдыла. Адамны культурасы ол башхалагъа къалай къарагъанына кёре тергеледи.

Малкъар халкк да сынагъанды уллу бушууну-кёчгюнчюлюкню. Алай, Аллахха шукур, ол да сау къалгъанды, миллетни 8-чи мартда бушуу кюню бла бирге жангырыууну къууанчы да барды-28-чи март. Биз аны бирге белгилеп келебиз, мен бир жылны да къыймагъанма анга къатышмай. Бизни байрамыбызгъа да биргебизге жашагъан халккыла ол кёзден къарасала сюеме.

Болсада биз барыбыз да россейлибиз, деменгили къыралда жашайбыз. Россейде тутхучлуккү, мамырлыккү сакъланырлары сюе эсег а, хар миллетге да тенг онгла берилдирге керекди. Сёз ючюн, Америка, индеецле, негрле бла туюшкю, аланы ёлтюрюп тургъанды. Алай къазауат игилликке келтирмезлигин ангылагъандыла, бюгюн а анда шүөхлүккү ниетлери жайыуула уллу магъана бериледи.

Биз 150 жыл жашайбыз бушуу тутуп, къара кийип. Ол жетерикди. Биз да миллетибизни байрамын къурагъа сюебиз. Бу къууанчча хазырлануу комитетледе мен къуруда айтып тургъанма, ол күн бир къауыгъа ачхан адам миллетибизни сюймейди, аны душманыды.

- Бу байрамны юсонден оюмла торлю-торлюдөле. Анга къажу тургъанла да бардыла.

- Хау, ол да барды. Сёз ючюн, бир жаш статьясында бу байрамны Кавказ уруш бошалгъанлы 150 жыл толгъан кезиуде белгиленнген терге санап жазады. Алай ол бизни жауларыбызны ишиди. Ала бизге ёмюрюбюзден ахыргъа дери къара кийдирге сюедиле. Халккыбызны ма аллай «шүөхлары» тургъандыла Сочида Олимпиадагъа къажу.

Хау, Кавказ уруш адыг халккыла уллу бушуу келтиргенди. Алай ол уруш эди. Уллу Ата журт къазауатны алып къарайык. Анда да миллионла бла адамла жююлгъандыла. Алай 9-чу Майда къыралны миллети сауплай Хорламын байрамын белгилейди. Адыглары кюнюне къажу тургъанла бизни Россейни халккылары юйорюнде мамырлыккыда, тенгликке жашарыгъыбызды, айнырыгъыбызны сюймегендиле.

- Башында айтхангъызыча, бу байрам керти да миллет къууанчча айлары деп ышанамысыз?

- Адамла торлю-торлюдөле. Бирле къуруда гурушха изленгенли, къаула, туюш ачаргъа хазыр болгъанлай турадыла. Алай оюмлу, акъыллы адамла аладан къайда кёпдөле. Миллетни тарых жолун эслеринде тутуп, адыг халккыны келир заманы ючюн къайгырыгъан адамланы къууанчы боллуккүду ол күн.

Ушаккы **Фатима ТОКОВА** бардыргъанды.

Ыспас

Ольга Голодец Къабарты-Малкъарны башчыларына ыразылыгъын билдиргенди

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуна КъМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан Юрий Коккову аты бла РФ-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Ольга Голодец къол салган телеграмма келгенди. Анда Къабарты-Малкъарны башчыларына ЕГЭ-ни тюзлюк бла керти халда бардыргъанлары ючюн ыспас этиледди.

«Хурметли Юрий Александрович!» - деп жазылады телеграммда. - Сизге эмда Къабарты-Малкъар Республиканы билим системасында ишленгенли барысына да 2014 жылда Бир къырал экзаменни тохташдырылгъан излемлеге кёре эмда бийик даражада къурап бардыргъаныгъыз ючюн жюрек ыразылыгъымы билдиреми. Мындан ары да алай боллугъуна, Бир къырал экзамен онг болганы къадар тюзлюк бла бардырылыгъына ышанама.

Россей Федерацияны
Правительствосуну Председателини
орунбасары Ольга Голодец».

Оюу

Кёп сабийлери болгъанлагъа - хакъсыз жер участкала

Бахсан районда Кишпек элде жашагъан 48 юйорге хакъсыз жер участкала юлешингендиле. Районну администрациясыны пресс-службасындан билдиргенлерине кёре, сертификатланы кёп сабийлери болгъан юйорлеге бергендиле. Жерлени эл тийресинден белгендиле. Алайда къурулуш бардырыргъа онг барды, битеу керек коммуникацияла да къатындадыла.

Жер участкала къолу болугъа сюйенгенден 48 заявление берилген эди да, аланы барысы да къабул этилгендиле. Бу айны ахырына дери Баксанёк элде жашагъан 76 юйорге да жерле юлешиниркидиле.

Бизни корр.

Мамамырлыккы

Аслам ишле тамамланырыкъдыла

Къабарты-Малкъарны Энергетика эм тарифле жаны бла къырал комитети, Прохладный шахар округда «Городские электросети» акционер обществону инвестиция программасы къалай бардырылгъанына контроль этгенди. Алайды да, бу жылны аллындан бери предпрятияда къурулуш ишлени, сора материалланы бла оборудованианы сатып алынуу багъаларын азайтыргъа амал табылгъанды. Этилген мадарланы хайыры бла 4,5 миллион сом аяргъа онг болгъанды. Аны себепли быйылгы инвестиция программа да торлендирилгенди. Ол ахчагъа он километр чаккы электрокюч ызлагъа ремонт этилликди.

Предпрятияны инвестиция программасыны чеклеринде онбеш бийик вольтул ток ызланы (битеу да узунлугу 28,5 километр) къурау жумушла да тамамланырыкъдыла. Аны бла бирге эски, тозурагъан чыпынла да алышындырыллыккыдыла. Төрели ток ызланы орунуна уа ышангылыды, бютюнда кючлю торлюлери боллуккүду. Аны хайыры бла ала от тюшюуден, буз жабышхандан да сакъланырыкъдыла. Электрокючюню уларгъа сюйенлеге да быллай ызла аны эркинликсиз хайырларыгъа онг берлик туюлюдөле.

Дагъыда 2016 жылны ахырына дери 53 трансформатор подстанциягъа ремонт этилликди. Предпрятияны автопарки да жангыртыллыккыды: кёп торлю энчи техника, подъёмникле да сатып алыргъа умут барды.

Этиллик инвестицияланы битеу да ёчмери 70 миллион сом боллуккүду. «Белгиленген борчланы тамамлау - электросетьлени ишин чырмаусуз, ышангылы бардырыргъа онг берликди», - деп билдиргендиле комитетни пресс-службасындан.

Бизни корр.

КЪУУАНЧ

Жарыкълыкъ, талпыныулукъ ышангылыкъ

Адыгла жангырыуларыны кюнлерин быйыл биринчи кере белгилейдиле. Ол себепден бу байрам бютюн магъаналыды, сейирди. Аны баш магъанасын а къарындаш миллетлерибиз бирси халкъла бла бирликде, шухлукъда кередиле, уллу къыралны тарыхында жетишимлери бла ёхтемлене.

Концертни КъМР-ни Правительствону Председателини орунбасары Руслан Фиров республиканы Башчысыны болжаллы халда толтурган Юрий Коквону атындан алгышлау сёзюн окъуп ачханды. «Бу къруу черкеслени угъай, республикада жашагъанланы барысын да бирикдирген кюндю. Къабарты-Малкъарны тарыхлы жеринде ёмюр

Адыгланы (черкеслени) кюнюне аталгъан байрам ишлени чегинде байрым кюн уллу концерт болгъанды. Профсозланы маданият межамында къууанчха Къабарты - Малкъарны Правительствосуну, Парламенти-ни, министрстволаны бла ведомстволаны къуллукъчулары да къатышхандыла. Ары Москвада, тыш къыраллада жашагъан черкесле да келгендиле.

Руслан Фиров.

«Балкария» ансамбль.

Адыгеядан келген артистле.

Къарачай-Черкесден - «Меркурий».

ёмюрледе кёп миллетлени келечилери мамырлыкъда ишлеп, жашап келедиле. Бююнлюкде бизни баш борчубуз - ол тёрени бузмай, андан ары айнытып, жаш адамлагъа юйретиудю. Аллай кёз къарамла болушурукъдула бизни бир бирибизни ангылап, тарых тамырларыбызгъа сый берирге, маданият хазнабызны байкъландырыргъа», - деп айтылады анда.

Ызы бла сахнагъа Халкъла аралы черкес ассоциацияны таматасы Хаути Сохроков чыкъгъанды. Ол да, жыйылгъанланы алгышлап, былай дегенди: «Халкъыбызны жолунда кёп къыйынлыкъла тюбегендиле. Ол бушуубузну биз 21-чи майда, башха кезиуледе да эсгерип, ёлгенлерибизге хурмет этебиз. Алай жашау алгъа барады, халкъ да айныды, жашнайды. Сёз ючюн, илмуда, культурада, спортда, башха сфералада жетишимлерибизни айтсакъ да тамамды.

Алайды да, бююнлюкде адет-тёрелерибизни, атлары айтылгъан адамларыбызны битеу дунягъа энтта да бир кере эсигизге салыргъа суюме», - деп, бир къауум белгили адыгны атларын туура этгенди. Ол къруу байрам кезиуде угъай, башха заманда да жаш тёлуюбно миллет тёзюмлюкге, сакълыкъгъа, Ата журтха кертичиликге чакъыргъанды.

Андан сора концерт башланганды. Аны «Кабардинка» къырал академиялы тепсеу ансамбль «Къафа» бла ачханды. «Балкария» фольклор - этнография къырал тепсеу ансамбль жыйылгъанлагъа тюз тепсеулерин саугъалагъанды. Къараучула КъМР-ни, КъЧР-ни сыйлы артисткасы Асият Черкесовагъа, Россейни сыйлы артисти Феликс Царикатиге, Музыка театры солисткасы Жаболаны Замирагъа, КъМР-ни хоруну солисткасы Оксана Хакуловагъа, Къарачай-Черкесден, Адыгеядан да тепсеу ансамбльлеге жарыкъ тюбегендиле.

Асият Черкесова.

Феликс Царикати.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат. Суратланы ХОЛАЛАНЫ Марзият алгъанды.

АДАБИЯТ

Жигитлики, кертиликни эмда алга итиниюлюкню белгиси

Билимли адамны сыйы-намысы да не заманда да бийикде болганды. Алим Кешоковну атасы Пшемахову да бар эди жарык ийнануу – окууп көп зат билирге, аңгыларга. Жарыктуу, кыдар аңа акылына жеталмай кыра иш бла кюреширге бюурганды. Бу жарык муратын а эр киши артада толусунлай жашына көчөрөди, аны атына да Алим атап.

Революциядан сора Пшемахов жашын тууган эли Шалушадан узак болмай интернат-школга береді. Поэт болукма деген умутлу сабийге уа Али Шогенцков таматалык этген мектепде юйренген, аны дерслерине жорюген улуу насып болганды. Алай бла Алим сайлаган жолундан бир жанына кетмезлиги ол заманда окуна белгити эди.

Онжети жылы толганды, аны назмулары биринчи көре «Новая сила» альманахта басмаланадыла. Журналны атыча, жаш Совет Союзну көп миллетти литературасын жангы кючю, амаллары бла кирип, окуучулары келлерин бийлегенди. Аны поэзияда ал атамлары да реализм жанры андан ары айнытырыгын ачыклагандыла.

Алим Владикавказда Шимал Кавказны устазла хазырлаган институту таускандан сора уа, усталыгына көре бир талай жыл ишлей келип, ызы бла Москвада аспирантурага киреди. Улуу поэтни улуу жолу алай бла башланып, толусунлай кыбарты поэзияны, художестволу прозаны айнууна жораланады.

Кесаматчы Мусарби Соковур, аны биринчи назмуларыны юсюнден айта, жаш авторну чыгармаларыны поэтика амаллары, магъаналары да тамата төлөдөн башадыла, айырмалыдыла, дейди. Алай болмай амалы да жок эди. Нек дегенде жангы жашау жарык келюлюккю, учунуун излегенди. Уруш башыны аллында ол «Дорогая мысль», «Вашнерий всадник», «Моё солнце», «На мчащемся коне» деген назму циклерин хазырлайды. Аланы окууй, поэтни миллет

шартлары ачык билинген лирика жигитини сыфаты көз тууранга келип кыалады, учуп барган атлы уа, авторну акылында жаратылынып, бусагата да тохтамай, алга итиниюно белгиси болганлай келеди.

Кешоков, аскерде кыулак этип кыайтып, Илму-излем институтта таматалык этген кезиунде редакторча «Нарт таурула» деген магъаналы китاپны чыгарды. Кесини биринчи жыйымдыгы уа «У подножия гор» ат бла 1941 жылда Алим Пшемаховичини фронтха кетген кезиунде дуня жарыгын көреді. Аны уруш жоллары аскер училищеден башланадыла. Арта душманга кыажу сюелген армияны санында «За Родину» газетин редактордуу, ызы бла «Сын Отечества» изданияны корреспонденти болуп да ишлейди.

Анда танышды Кэулий улу бла да. Бире ала Сальскийни тюзлеринден Прусияга дери уруш жоланы кыдырадыла. Кыайсын ол кезиулени былай эсгереди: «Урушну букы жоллары бла Волга, Дон тирелени кыар жауган аулаклары бла барганбыз, Донбассны немислиледен эркин этгенлени санында болганбыз, Перекопну

чунгурларында да жатханбыз, Сивашдан да этгенбиз, Крым ючюндө сермешгенбиз. Ол заманда Алим бла гыржын кыябынны эки этгенбиз, махорканы да алай, сагышларыбызны бир бирге айтып, назмула да окуганбыз.

Биз жаш болганбыз себепли ол бизге улуу асыу, кыуанч эди. Урушдан сора китапла жазарга мурат этгенбиз. Адамны кыябынлыкда иги таныйса, дейдиле. Мен а Алим бла ауур конлеримде бирге болганма. Аны башхаладан эсе иги билеме».

Кертиси бла да ол ауур кезиуледе жаш поэтле кеслерини адабият бла байламлы борчларын унутмагандыла. Кешоков да, сау кыласам, келик төлюлеге бу конлени юсюндөн толу халарларга ант этеме, деген эди. Аны ол мураты «Сломанная подкова» романы хазырлаганда толады. Сейир тойюлюмдо, окуучула, кесаматчыла да жылы тобеген халкыны кыябынлыкларыны юсюндөн жазылган керти халар жазыучуну өз журтунда даулашса, башха керексиз оюмла да туудурганы.

Бу чыгармасы ючюндө ырахталыгы, жорек тынчлыгы бла төлейди, алай көз кыарамын а торлендирмейди. Кыаруу кертиликке болганы себепли ол заманда Кешоков жанлыла да табылгандыла, алай аны жок, думп этерге излегенде да кыара ишлерин кыюймагандыла. Жашауун тюзюккө жоралаган аскерчи уа кесин жакылар умут бла өторюк айтып бетин жоймаганды, этген атына кертичилай кыала.

Кыайсын бла шүөлүктөрүны юсюндөн сөзге кыайта, аланы бир бирлерине сакыйыктары, тынгысыздыктары кызауатдан сора да дайым да эсленгенлей турганын айттайык. Кешоков Москвага көчкенден сора да башда сагынылган чыгарманы юсю бла республикада даулашса тохтамагандыла. Кыулий улу, битеу кыаруун, билимдин да амай, шүехун кыоруулайды. Алим а, кесини жанындан таулануу тууган журтларына кыайтарганларында келю көкте жете, нөгегин биринчилени санында алгыш-

лайды, тюзюк ючюндө жорегинден кыуана.

Урушдан сора ол көп кыулукуда ишлейди. Бу кезиуледе пост назмуларыны кечеле бла такыганды. 1970 жылда аны СССР-ни Жазуучуларыны союзуун секретарына эм Литфондуун првленияни таматасына айырадыла. Бу болум а кыяралда Алим Пшемаховични керти да бийик, таза көз кыарамлары болган инсанчыча таныганларын, билгенлерин ачыксылап, аңа толу ышанганларын көргюзтеди.

Жамауат иши чыгармачылыгына чырмаулуку этмегенин а аны назму жыйымдыктары бла романларыны саны шагъатлык этеди. Ол аланы не заманда жетишип жазылганын киши билмейди. Баям, Аллахдан келген фахмулга тыйгыч, чырмау да бола болмас.

«Таулары» арасында туууп, аланы көз туурасындан кетсем да, алларында сюелип турганча жууапчылыгымы, борчуму сезгенлей турама», - дегенди Кешоков китапларыны биринде. Аны «В новом доме», «Долголетие», «Путь всадника», «У меня в гостях», «Земля добра и винограда», «Свет в окне» эм бирси назму жыйымдыктары, «Вид с белой горы», «Чужесное мгновение», «Сломанная подкова», «Восход луны» дегенча кыара сөз бла жазылганлары, ол борчуна кертичи болганын баямлай, миллет литературасыны алтын хазнасына киргенди.

Адабиятха салган кыябыны ючюндө Алим Пшемахович Кешоков СССР-ни Социалист Уруууну Жигити деген ата тийишли болганды, аны орденлери бла кыайла саугаларыны саны да асламды. Жашауу, чыгармачылык жолу бла Кавказны тарыхын, маданиятын битеу дуняга белгити этерге итинген поэт ахыр юкюнде дери жорек учунуларын тегерегиндеги адамгага бойсундурганды. Ол жазган аруу тизгинле уа бизге бююнлюкде да кыйыматты саугалана кыалгандыла.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат.

Искусство

Ёмюрлюк тюрсюнлени
жюрегинде сакылаган суратчы

Табийгатын ариулуугун көре билирге, аны бирсилеге баямларга, төгерегинде адамланы сюерге, аланы жашаулары жарыгырак этерге поэтлени бла художиклени кыолларындан келеди. Жашауун искусство бла байлар мураты болган адам жорегинден чыкыган жырыны айтырга, сезимлерин жазарга, соймеклигин көкте жетдирип, аны ариулуугуна бирсилени да туюндорюрге излейди. 60-чы жылдада Краснодарны педагогика институтуну художестволу – графика факультетинде окуган кыбартылы жаш Мухадин Кишевни да, баям, бу сезимле акылын бийлеп алган болур эди палитраны кыюлуна.

СССР-ни Художиклерини союзуни члени, Россейни сыйлы художиги, Европаны Художестволу академиясыны члени Мухадин Кишев 1939 жылда Кыбарты-Малкварны Экинчи Чегем элинде тууганды. Улуу чыгармачылык жолуну биринчи атамлары алгыныннн СССР-де этип, артада фахмулуугуно ючюндө Лондонда, ызы бла уа Испанияда сынаганды. Краснодарда билим ала турган заманында ол, анда аэроклубну лётный курслары тауусуп, спорт самолётлада учкандан бийик пилотажны биринчи разрядын алганды. Сора 1966 - 87 жылдада суратчы Бештауда, Дондагы Ростовда, Анапада эм бирси курорт шахарлада аслам монумент ишлерин жазганды.

Элли жылдан аслам болган чыгармачылык жолунда Кишев кесини усталыгыны жашырынлыкларына юйретир муратда

жюзден артык мастер – класс бергенди. Андан юлгюсю бла ишлегенлени саны Россейде, Англияда, Испанияда да бек көндю. Художик тууган журтунда, тыш кыяралда бардырылган магъаналы көрмючлеге тири кыатышады. Аны Нальчикде, Москвада, Лондонда, Испанияда энчи проектлерини саны да эки жыйырмадан атлаганды.

Мухадин Исмагилович бусагата живопись искусствода аты айылганладанды, алай аны ич дунясыны байлыгыны көп заты ачыкланмаганды десек, терс болмас. Ол бююнлюкде Гарсия Лорка гимнлерин жазган жомаклы Испанияны гражданин болганлыкыга, аны жашауунда эм улуу, эм магъаналы жерни тууган Кыбарты-Малквары алады. Ол мында бардырылган политикага, миллет культуруга улуу эс бөлүк, жорегинден этдорегини барыбыз да шагъатбыз.

Быллайда бир талай жыл алга художик өз республикасына эки ишин саугалаганын эсгерире сюеме. «Канжальская битва» аты сураты ол музейин фондунда, «Тамирлан» деген портретин уа 2005 жылны октябринде ажымлы өлген журналист Тамирлан Казихановну атасына бла анасына кыайгы сөзю бла бирге бергенди. Автор бу чыгармаларын мудах сезимле жорегин бийлеп ишлегенди. Аланы тийишли кыолагыа туюрча этгени уа Кишевни ачык жорекли, тынгысыз инсан болганын баямлайды.

Ол төгерегиндегили миллет-

леге, байлагыа бла жарылагыа юлешмегенин, хар адамга да керти кыайгырыуу бла эс бурганын аны жандаурулук акциялагыа дайым да кыатышханлай турганы да көргюзтеди. Сөз ючюндө, Горбачёвну атын жорюттен фондун көрмючлерине, Лондонда бардырылган «Дети в кризисе» проектке, Кадисни арууган сабийлерине болушлукыга кыуалган «АРНА» деген көрмючге да билек болуп, көплени жарсыларына, кыябынлыкларына себеплик этгени хакды. Лондонда чечен урушну ёксюзлерине кыайгырыуу бла художик «ArtAid» деген энчи проекттин бардырганды, Нальчикде суратларыны аукциондан туюген ахчаны уа Кыбарты-Малкварны Сабий юйлерине юлешгенди.

Суратчыны ишлерине кыарай, аны төгереке көз кыарамы энчи, сейир болганын аңгылайды. Ол улуу Совет Союзну гитче республикасындан чыкыганлыкыга, фахмулуугуно ючюно бла жорегинде дуняны тин байлыгын жыйышдыралганды. Сөз ючюндө, аны испанын төпсеуочлерин, тишриууларын, Андалусияны кыумлу ёзенлерин суратлаган ишлеринде тобеген оюнола бизни халкыларыбызныкыалагыа ушайдыла. Бирде таулу кийилени жомаклы суратлары көз тууранга келеди.

Тамирларыны унутурга жарамайды. Алай бирси жаны бла художик кыурун бир миллетни угуй, битеу дуняны адамды. Бек биринчиден, ол ёмюрлюк хазналагыа таяны ишлерге керекди. Бирде кесиме, бирде уа - битеу

Мухадин Кишев юй.бийчеси Жақлин Диана Мосс бла.

дуняга деп жазган кезиулерим тобийдеди. Кёбюсюнде, сюйсент сюймесенг да, миллет шартла алга чыгадыла. Алай мен аланы ол башында айып келген хазнала бла байламлы этеме, - дейди чыгармачылыгыны юсюндөн интервюларыны биринде Кишев.

Аны музасы, юй бийчеси, искусствед Жақлин Диана Мосс Кишевни улуу фахмусу көкден берилген саугады деп, аны бла бирге уа эрини көп ишлеген адам болганын белгилейди. Художик кеси уа иш кёллюккө бла илхам кыайла айырылмаган затладыла, дейди. Ол айтханга көре, чыгармала биринчи аны акылында жаратылып, бир кыауум заманын көз туурасында учкандан көрүндиле. Аңа кыайдын операция этилгенден сора, ол эм алга мен суратларымы көралмайма, деп гузабага кыалган эди. Насыхта, аңгы юсюне болганлай, хар зат жерине келди, илхамны белгилеген сезим да аны жангы кюч бла жоклады.

Аны чыгармачылыгында портрет жанр да энчи жерни алады. Кишев, адамланы суратлай, хар ууак затха, жигитине

табийгат берген шартларына улуу эс бурады. Сөз ючюндө, «Эки тишриуу», «Африканы мадоннасы» чыгармаларында, «Люди мира» аты сериясындан портретлеринде кыаллай жарык, айбат сыфатланы көребиз. Ала огурулу, тюз ниетли, улуу жашау сынамны өтген, Африканы кызыу конюнде койген жыйыртмакы бетли адамланы көргюзтеди. «Быланы сейирликлери экзотикалыкларында угуй, ич дуняларыны айбатыгындады. Ала пластика операция этип суу – сурат болса, мен бу жигиттериме эслеген окуяна этмезлигим хакды», - дейди автор, ариулуку сезимни юсюндөн оюмлай.

Художик чынтты суратчы болмайды кыарачуну көлөн бийлеп, аны сейирге кылдыралмаса. Мухадин Кишевни ол фахмулуу да барды. Бир талай жыл мындан алга ол Кыбарты-Малкварга келгенинде, таулары жазарга сюеме, аланы башкала көрмеген, тапмаган шартларын баямлап, кесими Эпбрусуму табып, деп сейирсиндиргени эсимдеди.

КЪАЛАБЕКЛАНЫ Нажабат.

АДЫГ ЭНЦИКЛОПЕДИЯДАН

Къайда да даражаларын бийикде тутхандыла

АИССЕ (ХАЙШЕТ) - француз лите-

ратураны классиги (1694-1733). Аны 1968 жылда Стамбулда жесирле сатылган базарда аббат Прево сатып алган эди. Ол кесини «История одной гречанки» деген романында Аиссени сыфатлаганды. Марииво уа «Жизнь Марианны» романында баш жигитин анга кере къураганды. Французлу беллетрист Александр Лаверне да анга атап «Черкешенка» романын жазганды. Парижни «Одеон» театрында «Мадмуазель Аиссе» спектакльде уа адыг тишириуну ролюн айтхылык Сара Бернар ойнаганды.

Аны оюсонден жазганы санал чыггар онг жокъду. Ол жаланда 39 жыл жашаганды, алай аты тарыхда къалырча этгенди. Аны «Письма к госпоже Каландрини» французлу проза ны шедеврине саналады. 1985 жылда «Наука» китап басма (Ленинград) «Литературные памятники» деген академи ялы серияда Аиссени «Письмоларын...» орус тилге кечюрюп, жюз минг тираж бла чыггарганды.

ЛЮДИЛА ЧЕРИНА (Моник Ша-

мырзе) Парижде «Гранд Опера» деген айтхылык театры прима-балеринасы болуп турганды. Ол 15 жылында окууна «Опера Монте-Карло» театры прима-балеринасы болганды. Артада «Гранд Операда» тепсегени бла къараучуланы сейирсиндиргенлей турганды. Кеп суратлау фильмде да ойнаганды.

НАДИЯ ХАРБИ (Хъунэгу) - позтесса,

Къадар болуп адыглагъа (черкеслеге) дуняны кеп къыралларына чачылыргъа тышгенди. Аланы асламысы шендюге дери да Тюркде, Сирияда, Иорданияда жашайдыла. Не уллу къыйынлыкъ, зарауатлыкъ сынагъан эселе да, ниет чыныгызулукъларын, миллет даражаларын тас этмегендиле. Тиллерин, адет-төрелерин, маданиятларын да сакъларгъа кюрешгендиле. Ол ышанлары ючюн къырал башчылары, башха халкълары араларында аланы намыслары, сыйлары жюрюгенди. Анга адыганы къырал аппаратлада тюрлю-тюрлю къуллукъларгъа салынганлары, законла чыгъарыучу баш органлагъа айырылгъанлары да шагъатлыкъ этедиле. Эндиге дери да жашап келген къыралларыны культураларын, илмуларын, билим бериулерин айнытугъа танг къыйын саладыла. Бююн окъуучуларыбызны аланы бир къаууму бла шагъарей этебиз.

жамауат къуллукъчу, ёкюл. Хашимит королевствону тишириу къымылдауларына тири къатышханладан бири. 1974 жылда Дамаскдагы университетни филология факультетин, 1992 жылда уа Амманда вузну юридический факультетин бошаганды. 13 жылны Амманда Хамза принц атлы адыг школгъа башчылыкъ этгенди.

Черкес эм арап тилледен дерсле бергенди. Кесини бек иги назмуларын ата журту Кавказгъа атаганды. Къабарты-Малкъарда, Адыгъеда бла Къарачай-Черкесде да бир ненча кере болганды.

ЕЛМЕСХАН ЭДЫГОВНА ХАГУНДО-

КОВА Кармово деген къабарты элде тууганды. 1923 жылда Парижде патчах армияны генералы болуп тургъан атасына кечгенди. Кеп да бармай граф дю Люаргъа эрге барганды. Экинчи дуня урушну биринчи кюнлеринде окъуна Спротивление къымылдауну кечюрюлюучю госпиталына башчылыкъ этгенди.

1941 жылда Касабланкада (Марокко) ишлеп, минген артыкъ адамны тифден бла холерадан сау этгенди. Ызы бла аны Алжирге жибередиле. Анда да ол дивизионну хирургия службасына башчылыкъ этгенди. 1945 жылда аны госпитали Рейн суудан биринчи ётгенлени санында болганды.

Ол Парижде Хорламны парадына къатышханды. Сыйлы Legionну орденни командоруду. «Аскерде жигитлиги ючюн» миллет орден бла, Аскер Жор бла, «Батырлыгы ючюн» майдал бла, Польшаны Алтын Жору бла эм кеп башха къыралланы саугалары бла сауғаланганды. Парижде ёлгенди.

ДЕЛИ ФУАД-ПАША (Тхъэгъэ) - бел-

гли тюркюл маршал, дипломат. Аны атасы Хасан-паша Тюркге Черкесиядан тышгенди. Фуад Стамбулда орта школну, Каирде уа аскер училищени бошаганды. Тюркню сауутланган кючлерини башчысы болганды. Европаны бир ненча къыралында посол болуп ишлегенди, междлисни (Тюркню парламентини) депутатына айырылганды.

АЗИЗ МЕКЕР (Мэхъарэ) - тюркю ди-

пломат, алим, уллу къырал къуллукъчу. Ол Биберт-кыт (шендюгю Къарачай-Черкес) абазин элде тууганды. Стамбулда лицейни бошаганды, Францияда уа эл мюлк институтда окъуганды. Преподаватель иш бла кюрешгенди, профессор атны алганды. Тюркню Совет Россейде посольствосуну биринчи секретары болуп ишлеген заманда Ленин, Сталин, Чечерин эм къыралны башха оноучулары бла да тубешгенди.

ЧЕТИН ОНЕР (Гъуэгүл) - белгил

тюркю актёр, сценарист, жазыучу. Анкараны художестволу театрында ишлегенди, аны труппасына башчылыкъ этгенди. 1973-1982 жыллада Тюрк Республиканы Радио эм телевидение комитетини генеральный директоруну экинчиси болганды.

Он жылны ичинде «Гумхуриет», «Миллиет» эм башха газетледе урунуп турганды. «Бессмертное дерево» фильмде ойнаганды. «Любовь в Стамбуле» кинону сценарийин кеси жазганды эмда анда баш жигитни ролюн да ойнаганды. Аны «Гюлибик», «Мальчик из

Бинбонга», «Кто видел синюю птицу?», «Апельсин», «Вороны не были черными» деген китаплары артыкъда белгилдиле. «Гюлибик» деген чыгъармасы уа немис тилге кечюрюлюп, Германияда юч кере чыгъарылганды. Анга кере салынган фильм да Берлинде кинофестивальда «Бек иги сабий фильм» деген саугъагъа тийишли болганды. «Это написано на скалах» деген романын а жазыучу адыг халкъгъа атаганды.

ЗАФЕР БИЛЬГЕ - эркин тутушуудан

дуняны бла Европаны чемпиону. Абазинлиди. Аны эгиз къарындашы Газафинер да 14-чю Олимпиада оюндада хорлагъанладан бириди.

ХАЛИД ЛЕМИ АТЛЫ (Шызэмьгъу)

- белгилли тюркю композитор. 500-ден артыкъ музыкалы чыгъармасы барды. Ол Стамбулда тууганды. Гитчеликден окъуна ёксюзлюкде ёсгенди. Тюрк макъамланы асыры ариу сокъгъандан, аны фахмусуна эс бурулмай къалмагъанды.

Абадан заманында ол къырал къуллукъну къоюп, кесин толусунлай музыка искусствого бергенди. Жырларыны асламысына да сёзлерин кеси жазганды.

ОРХАН ПАМУК - белгилли тюркю

жазыучу, 2006 жылда Нобель саугъаны лауреаты.

Басмагъа **ТЕКУЛАНЫ Хауа** хазырлаганды.

АГЪАЧ МЮЛК

Табийгъатны къалауурлары

Агъач мюлке ишленгенли байрамлары, төреде болуучусу, сентябрь айны ючюнчю ыйых кюнюнде белгиленеди. Ол 1977 жылда 18-чи сентябрде Совет Союзда «Агъач закондательство» къабил этилгени бла байламлыды. Бу сферада урунганланы ишлери тынч туюлдо, ала агъачны сакълауа эм байыкъландырууа улуу къыйын саладыла.

Агъачны экономика эм экология жаны бла да улуу магъанасы барды. Къайсы къыралда да ол сакъланууа, кёбейтирге керек байлыкъа саналады. Мында производствону юсюнден айтсакъ, табийгъатха заран салмаз ючюн, тереклени аясуз

къырып барырга жарамагъаны баямды. Аны себепли бир тюрлю бузукълукъ жетмезча мында ишленгенле кече - кюнда кёз-къулакълар болганлай турадыла.

Быйыл Къабары-Малкъарда бёлюмде урунганла да аламат жетишимлери бла къууандырырчадыла. Ала къырал келишимлени барын да толтургандыла. Ол санда 80 гектарда агъачны тазалагандыла, аллай бир жерде жангы терекчикле орнатхандыла. Агротехника ишле тогуз юз гектар чакълы бир жерде бардырылгандыла. Санитар - багыуу а 228 гектарда тамамланганды.

Кёп жылны ичинде ишин

тынгылы эм бир тюрлю чурмусуз бардырып, агъач мюлкю айнытууа улуу къыйын салганы ючюн «Чегемское лесничество» ГКУ-да урунган участковый Башыр Хагажеев РФ-ни профилы федеральный агентствосуну сыйлы грамотасына тийишли болганды. Аллай грамота бла дагыда КъМР-ни Табийгъат байлыкълар эм экология министерствосуну баш экономисти Елена Битокова, «Майское лесничестводан» Владимир Евсейченко эм «Лескенское лесничестводан» специалист Юрий Кажаров саугалангандыла. Республиканы профилы министерствосуну сыйлы

грамоталары бла да агъач мюлке урунган 31 адам саугаланырыкъды.

Бюгюн биз ветеранлары Мокъаланы Магометни, Сарбашланы Мустафаны, Къудайланы Владимирни, Владимир Дугорлиевни, Аслангерий Кушовну, Лидия Ежованы эм Анатолий Жигуновну алгышларга сыебиз. Ала пенсияда эселе да, сынауларын, билимлерин башхалагъа да берирге сыйген, чынты професионал болганлай къаладыла.

Зарина ШАКОВА.

КъМР-ни Табийгъат байлыкълар эм экология министерствосуну пресс-лужбасы.

Усталыкъ, жигерлик, жууаплылыкъ

Къабарты-Малкъар Республиканы Табийгъат байлыкълар эм экология министерствосуну бойсунган агъач мюлк департаментни фондуна 194,7 минг гектар жер киреди. Аны 178,6 минг гектарын агъач алады. Республикабыз агъачы аз болган жерге саналады. Аны тийресинде ол байлыкъ жангыз да 15, 3 процентни тутады. Терекледен бла юлкуледен 50-ден артыкъ тюрлюсю барды. Аны бла бирге бизде агъачланы барысы да сакъланган этиледиле. Ол себепден жыл сайын бу мюлкю ишчилери 80-93 гектарда жангы терекчикле орнатадыла.

Бу сферада ишленгенлини баш борчлары агъачны къоруулау, айнытуу эм бир тюрлю заран салмагъанлай хайырланууду. Бюгюнлюкде Бабугент элде ГКУ «Черек лесничествода» урунганла агъачны бир тюрлю зарандан сакълауа, байыкъландырууа улуу къыйын саладыла. Агъачны хайырланганла бла законну жорукъларына кёре иш бардырадыла.

Бу учреждение 38955 гектар жерге къарайды. Ол республикада уллулугуу бла экинчи жерни алады. Анда Мокъаланы Даниял башчылыкъ этип бюгюнлюкде 36 адам ишлейди. Аланы орта иш хакълары 9223 сомгъа жетеди.

Мюлк төрт участкагъа бёлюнеди: Черекники - 18714, Жемталаныкъы - 6183, Герпегенники - 7596 эм Сукааныкъы 6462 гектар боладыла. Лесничество ишин агъач кодексни 87 статьясына кёре он жылгъа берилген агъач мюлк регламентни чеклеринде къурайды. Анда агъачда не тюрлю ишле, къаллай бир жерде эм аланы не заманын ичинде бардырырга жарагъаны юсюнден жазылады.

Мында, башында айтылганыча, агъачны табийгъатха, аны бла бирге экологиягъа да улуу магъанасы барды. Ол жерде сууну сакълауда, къоруулауда, санитар-гигиена жаны бла эмда башха керек жумушланы тамамлайды.

Черек районну агъачында асламысында чынар, акътерек, жерк, эмен, кёгагъач, къыйын терек, нарат, юрге терекле ёседиле.

Агъачха ол туюмез ючюн, бек улуу эс бурулады. Ол туюшу жаны бла къоркъуу беш категориягъа юлешинеди. Къабарты -Малкъарда 3,4,5-чи категорияла бардыла. Аны бла байламлы жумушла жаз башындан башлап кюз артына дери бардырыладыла. Эл советлеге билдириуле да жибердиле. Анда агъачда ёртен асламысында адамны хатасындан болгъаны юсюнден айтылады. КъМР-ни Правительствосуну 2011 жылда къабил этилген жангы законна кёре, къауданланы кюйдюрюрге жарамайды. Агъачха жууукъ жерледе ол салганла законна бузукълукъ этедиле эм аны ючюн жууапха тартыллыкълдыла, деп жазылады документде.

Черек районну башда сагъынылган төрт участкасына да ол ёчюлтуючу машинала барырча жолланы узунлугуу 185 километрге жетеди. Ала ны къурау, сора суу чыкълган объектлени тап халда тутуу да организацияны борчларындан бириди. Хар жыл сайын планн

га кёре терекчикле да орнатыладыла. Арт заманда аланы энчи иели мюлкледен сатып алып тургандыла. Эки жылдан а Лескендеги питомникден аллыкълдыла. Ол организация терекчикле бла саулай республиканы жалчытып турлукъду.

Быйыл агъачны 185 гектарын да санитар ишле бардырылгандыла. Ауруулары болган, къуруган терекле кетерилгендиле. Аланы орунларына жангылары орнатылгандыла.

«Черек лесничество» кёп тюрлю акциялагъа да тири къатышды. 2012 жылда агъач мюлк федеральный агентствону башламчылыкълар бла бардырылган «Жаша, агъач» деген битеурорсей акция да аладан бириди. Аны баш магъанасы жамауатны сезимин агъачны сакълауа, байыкъландырууа бурууду. Акция хар жыл сайын бардырылады. Аны бла байламлы тюрлю-тюрлю шахарлада, элдеде, парклада терекчикле орнатыладыла. Тёгерек-баш кир-кипчикден тазалананды. Школлада агъачны улуу хайыры болгъаны юсюнден сабийле бла тубешилеуе къурадыла. Эл советледе, жамауатны жыйып, организацияны специалистле-

ри англатыу ушакълар бардырадыла.

Мында агъач мюлке он жылдан артыкъ ишленгенле, династияла окъуна бардыла. Аланы къайсы бири да ишлерин билген, сыйген эмда анга кертичилей къалган адамладыла. Хар жыл сайын Агъач мюлкю кюнюнде къауум специалист махтауа тийишли болуучуду. Быйыл КъМР-ни Табийгъат байлыкълар эм экология министерствосуну грамоталары бла мастерле Тогузаланы Юра, Токълуланы Амаш, Малкъарланы Хызыр, Моттайланы Исхакъ эм баш бухгалтер Елена Кушхабиева саугаланырыкъдыла.

«Черек лесничествону» ишчилери бу сферада урунганланы, ол санда ветеранлары да, байрамлары бла жүрекден алгышлайдыла. Республиканы адамларына саулукъ эм къачан да мамырлыкълар сакъланырын тежейдиле.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

СУРАТДА: (солдан онгнга) Гузеланы Азвор, Мокъаланы Таукъан, Шукаланы Борис, Баллыланы Альбий, Чочуланы Назир, Жангоразланы Сафар эм Аттаулану Кязим.

Сакълыкъ

Республиканы төрт районунда ол туюшеригине къоркъуу барды

Къабарты-Малкъарны бир-бир жерлеринде отха къажар режим кийрилгенди. «Тийишли буйрукъларга Лескен, Бахсан, Прохладна эм Зольск районланы администрациялары башчылары къол салгандыла», - деп билдиргендиле МЧС-ни республикада баш управленийяны пресс-лужбасындан.

Арт кезуде сабанланы къатларында бир ненча керектерге кырдык къабынган эди. Ол, сора шёндю тирлик жыйуу энта да къыстау барган кезу болганы себепли этилгенди бу оноу.

Ол туюшуе къажар режим бардырылган кезуде транспортха неда адамлагъа ол районлада агъачлагъа кириуге чек салынады. Дагыда талай заманын ичинде элдеде, дача участкалада эмда алгъа жууукъ жерледе ол этерге жарарыкъ туюлдо.

Арендаторлагъа да жыйган тирликлерин ёртенден сакълауа энчи эс бурурга рекомендация этиледиле. Жержерли администрациялагъа да адамланы ол туюшуе къажар турурча амаллагъа юйретиле, агъачлада, башха жерледе да биллай къыйын кезуде кеслерин къалай жүрютюрге кереклигини юсюнден англатыу ишни бардырырга оноу этилгенди.

Бизни корр.

Приёмгъа агълу

Тилеклери бла келгенлеге болуша

Къабарты-Малкъар Республиканы прокурору О.О. Жариков 2014 жылда 22-чи октябрьде РФ-ни Президентини КъМР-де приёмныйнде граждандла бла тубеширкиди.

Россей Федерацияны Президентини Администрациясыны 2009 жылда 17-чи декабрьде чыгарылган 1876-чы номерли буйругу эмда Россей Федерацияны Президентини СКФО-да толуп эркинлиги болган келечисини 2014 жылда 21-чи майда чыгарылган А 73-16-чы номерли буйругуу бла РФ-ни граждандларын энчи приёмгъа агълуу къурауну эм бардырууну Болумуна тийишлиликде республиканы прокурору граждандланы приёмгъа аллыкълды.

КъМР-ни прокуратура сыны аппаратыны бёлюмю.

Байыкыландырыу

Татлы тенглик

Эки акылманы, эки деменгли жазуучу - Къулийланы Къайсынны бла Алим Кешоковну - кырындалшыклары, тенгликери, сөзсюз, бюгон-бюгече да бизни барыбызга да уллу юлгюдо. Ала бир бирлерин багалагандыла, бир - бирлерине билеклик этгендиле.

Бу жуууклык бусагата да юзюлюп калмаганды. Мындан алгъаракъда Къабарты-Малкърны халк поэти Отарланы Керимни «От жанган къадарда» деген жыйымдыгы черкес тилде басмаланганды. Аны ана тилине къабартылы поэт Афлик Оразаев кечюргенди. Бу китапны презентациясы уа

КЪМКУ-да Керимни атын журюттен Малкър маданият арада бардырылганды.

Республикабызны белгили жазуучусу Гуртуланы Салих къабарты поэзияны тау тилде антологиясын чыгарганды, Къабарты-Малкърны халк жазуучусу Хамиша Шехихачев а кесини шөүху Токумаланы Жагъафарны «Дертли къама» деген уллу романын кечюргенди.

Бюгон а биз, Адыганы байрам кюнлери бла алгышлай, адабият кырындалшыкыбызны бир бөлек назму тизгинлерин сизге баям этерге сюебиз.

Хасан ХАЗЕПЛОВ

Къарт аскерчини эсыры

Къулийланы Къайсыннга

Жырла, сиз учугъуз!
Къанат къагъа азат -
Булбул, чыкъ, жандан атлан!
Бу назмукулук болгъанчады къазауат,
Макъам ён жорекге къатпан.

Сизни харкюнлюк лахордан аягъанлай,
Сакъладым жорек төрюнде.
Сизни жыйдым, тюз бал чибин бал

жыйгъанлай,
Эл, журт, жол, къар теренледе!

Макъамлы тошледе биргеме Къалпагъай,
Татлы жукъу къучагъында.
Къайда шам Чегем башында бешик ай,
Турамы гытым Жылгымда?!

Къайда тас болдунг юзмес жаюу жолчук,
Къуанч, бушуу да келтирген?
О, къайдаса, мен сюйген хычууун

журчук,
Саз булутча, кери кетген?

Бу тошюмо Чегем толкъуну ийнакълай,
Сабийлиг а къайтмаз артха.
Тенглерим, эсимдесиз: сиз мени жокълай,
Энди уа тенг керек къартха!

Татлы тенгле, сизни жукълатдыла окъла,
Узакъ къанлы аулакълада.
Татлы тенгле, сизни жууукълана жокълай,
Турмаймамы тансыкълыкъда?

Кёк кенглингден кюн биягъы жюто къарай,
Кенг черекни баргъанына.
Жашлыгъымы да кюз арты менден урлай,
Кюп себе чач къалгъанына.

Жырла, терк учугъуз! Кериле, хауада.
Учугъуз чынгыл къаядан!
Мен сундум - балала жырчы къол аязда,
Сиз а - къушла, къарай алдан.

Учугъуз, къушла, эркин жюзе бийикде,
Шуёхла жукъусун сакълай,
Анда сюймеклик, жырла элтген эрликде,
Макъам ёмюрлюк къучакълай.

Бу тошюмо Чегем толкъуну ийнакълай,
Сабийлиг а къайтмаз артха.
Тенглерим, эсимдесиз: сиз мени, жокълай,
Энди уа тенг керек къартха!

Малкър тилге БЕППАЙЛАНЫ
Муталип кечюргенди.

Кашиф ЭЛБАРОВ

Уллу бушуу

Къулийланы Къайсынны эсгерге

Бюгон жерледе агъач атын жолгъа,
Айтхылыкъ, деменгли назму-чубуз.
Биз чыкъдыкъ сал басхыны алып къолгъа,
Бошалды бирге ичген да суубуз.

Эс кете атам асыралгъан кюннге...
Жокъча ёз бушуунга жетген жарсыу.
Нарт, эски сёз айтылгъанча бюгоннге:
«От жууукъ этеди бек уллу тыкъсыу»...

Не къадар заман андан бери озду,
Тенгледиргенлей эсим а экисин.

Жюз дидин къапханча төппемден болду,
Не палах да жорекни эзе кесин.

Тюз кёпюрча эки кюнню тутхан -
Бурунну бла бюгонню бир этди.
Айтхылады бек керти халкъда: Инсан
Къаллай болгъанын дууасында билди...

II
Кертичи эсенг адам атха саулай,
Билерле ала да багъалай, сыйлай.
Кёп мында жууукъ, таныш - бир алф
таулай,
Барында да жан, жорек, ачы сарнай.

Келгенле, хазырча кетерге бирден,
Асылны жаны къарай сюймекликден...
Кёрмедим ёксюз мен къалгъанлы,
Мынча дууагъа адам жыйылгъанны.

III
- Кёп эди жандаурулукъ тулпар жанда...
- Ёссюнле жаннет голле къабырында...
- Табылмаз дуняда, айхай, адам,
Бу ишде чыкъганды дерча мардадан... -

Келгенле, шыбырдаша, мудах, армау,
Табылмаз бу уоуну хорлар дарман.
Жетдиле къарт-къурт,
жаш-къуш-минг-минг бери,
Поэтни халкъда бийик бек дебери.

Туталгъан эзде унутмай кетерин,
Ол табар бизни жорекледе жерин.
Бармыды ай тюбюнде башха инсан,
Иш эбин сезген, жырчыча, акылман?

IV
Къармашып, ауушланы эртте алган,
Алгъаракъ тошер да тюбюнде андан...
Былай бушууну кёрмез ючюн манга,
Кёп да чыкъмасам иги эди тангнга.

Биз сунганча болмай иш, акъсай бирде...
Эс а байрамынг баргъан кюн ингирде:
Не къадар адам келген эди ары,
Белгили, бек айтхылыкъ, закий бары.

Алгъанла анда бийиг а саугъала,
Нелляй бир алгыш сёз айтдыла ала.
Жюзхылыкъ байрамынг иги бютон
Этерге - къыстау антла бере ол кюн.

Бюгон, тамата тенгим, мында былай,
Кетгенлей сен, букъгандыла жер-жерде,
Эрликге, жыргъа, тюзге кертичиле,
Бир ала талпындыра сени биле.

Ол лампаслыла кёрюнемей бир төрде,
Кетгенлей сен, букъгандыла жер-жерде,
Ол санга мархабала жырлагъанла...
Шахарчы, элли - алалла сагъынганла!

Мухаз КЕШТОВ

Чалгъыда

Чалгъыны бирден тартхан
чакъда
Къая кезден кюнню кёзо
чакъды,
Кюнден бийикде кийикле
чакъды...
отлай,

Тёбен: толкъунлана будай
долай,
Жарыгъанча, жырлагъанча
отлай...
хауа,
Къалтырагъанча, учханча
тау уа,
ауа...

Солургъа таяндыла
чалгъыла,
Лахор этеди жаш да
чал бла,
Тауушлукъ кюмош тауушлу
чал бола...
шадан,
Жаш къайынла ичедиле
суудан,
сууундан...

Мен кёрдюм: Элбрусуну
тёппелери
Болуп Жер-Суу-Ана
ёшюнлери,
Тобукъланып, кезлеуге
ёкюллери...
ийилип,
Къалай эсе да, сейир

тирилип,
терилип...
Ичеме жерни сютон,
къарыуун,
Келе жерине мени жарауум,
жаныуум...

Темир жол

Барады жилианлай,
Терк тартыла,
Поездни тартала,
тартылла,
Учхалай, учхалай...
тарталла,
Суу жагъа бла,
Тала бла,
Тау таба...
Асыры къоркъгъандан,
Къурч бугъа
ынгырдай,
Артха къарай,
Киреди баугъа - тоннельли таугъа,
Тагъылгъанлай,
Темир баугъа...

Борис КАГЕРМАЗОВ

Туугъан элиме барам

Жашасанг эди уа эннта бир азыкъ,
Анам, - сени излейме хар заманда.
Къабыргъада тагъылынды намазлыкъ,
Манга сен кёп тилек этгенсе анда.

Кетгенсе, дейдиле керти дунягъа,
Мен а къоншуладаса, деп турама,
Неда кетген болурса, деп поштагъа,

Тёзмей, къартлыкъ жалнагъы бир сура-
май.

Къайда эсенг да, тапмайма сени мен,
Сени кёре келгенем да, сен а - жокъ...
Тюбеди манга, къуугунчу тюбеген
Кибик, тютноню унутулгъан ожакъ.

Акъсакълны къайгъысы

Къыргъызда болгъан иш
Къызыу кюн.
Кюннге кюе къол сингири,
Кюншу къатын кёредди ол сейирни:
Къарт таулу жангъы кеси - къабыр къаза.
«Кимге къаза болур аны жангызлай».

Къоншу-тийреде ёлген барды, деген
Хапар да жокъ ушай эди да, бу не?
«Бош а къазмайды къабырны, тийреге
Белгили болмаз», - деп келди сенине.

- Барчы бир, - деп ийди жашчыгын
къартха, -

Кимни кюнню юзюлдо, эл да билмей?
Азмыды таулуладан ахыратха
Ачдан ышырылгъан, кебин бичилмей!

Талакъ солуу этип, жетди сабийчик,
Анасы сорлукъну айтып аппагъа:
«Кимге къаза болур, дейди эгечинг,
Ёлген иш бар эсе, болмай халары».

Мудах къарады сабийге къабырчы,
Къолу бла топуракъга узала:
«Кюн сайын да келеди халкъга ачыу,
Аз болуп барады къабыр къазаллыкъ,

Болсада алыкъа жаным ичимде,
Мени да кёп бармай, излеп Жаратхан,
Кесиме къазам, элим кечирсин,
Къолумдан келип, нек къояма артха...»

Анаканы сыргъасы

- Жангы айны жюто мююозлери
Нечик къарайдыла бери!
Ол - тутушуучу таначыкъ.
Жаным, нек букъмайса, къачып? -

Угъай, букъмайды Темиржан,
Угъай, къоркъмайды Темиржан.
Бёркюн темир чойге тагъа,
Былай дейди анакагъа:

- Кёкден бизге къарап тургъан -
Мен алгъын тас этген сыргъанг.
Къолум жетмейди, кесинг ал.
Булут жапхынчы терк узал!

Тишсиз къызыкчык

- Амма, ой, аммака! Тишим,
Къарачы, нек кетди тошюп?
- Къоркъма, дохтур багъарыкъды.
Жангы тишчик чыгарыкъды...

Къызыкчыгын жапсарды ынна.
Ол терк ийнанып къаллыкъ суна,
Тишсиз Куна уа кюледи:
- Дохтур тишми ёсдореди?

Малкър тилге МОКЪАЛАНЫ
Маромет кечюргенди.

«Выдающиеся адыгы второго тысячелетия» атлы кёрмючде алты жүзден артык экспонат черкес халкыны оналтынчы ёмюрден башлап бюгонлюкге дери бай тарых маданиятын, белгили адамларыны жашау эм чыгармачылык жолларын ачыккылайды. Ала Хафицэ элли жыл жыйган мағаналы коллекциясындан алынганладыла.

Ёз тамырларын, ата-бабаларын билерге, танырга, аланы жашау жолларын кесине туура этерге излемеген миллет халк болалмайды. Жашау алга барады, политика болумла, кёз кырама да тюрленедиле. Алай ёмюрлюк кыйматла уа, тёлуден тёлуге ётоп, озгъан кезиулени тилсиз шагъатларыча сакъланадыла.

Кёрмюч

Быйылдан башлап 20-чы сентябрь Къабарты-Малкъарда Адыганы кюнюча белгиленгени себепли, байрамга алазырлана, республикада аслам мероприятияла кзураладыла. Аладан бири КъМР-де «Адыгэ Хасэ» жамауат организацианы таматасы Мухамед Хафицэны башламчылыгы бла орта кюн Миллет музейде бардырылганды.

Озгъан заманланы сазгъышландыргъан сыфатлары

Кёрмючде белгили адамланы суратларыны аллына келсёнг, жүрегинги бир сейир сезим бийлейди. Бизни халкъланы не жаны бла да быллай онглу, мамырлыккыга, ачыккылыккыга итинген ата-бабалары болгъан эсе, бирде кёлбюзно керексиз сезимлеге алдырып, ууакъ затчыкылагы нек бойсунабыз, деп келеди акылынгыла.

Мында художникле Михаил Кастромир, Руслан Шамей эм башха авторла жазгъан черкес тамырлары болгъан Египетни бурун акылманларыны, битеудуния адабият классик Омер Сейфеддинни, Мамлюк султанланы, Черкасский князъланы, Тем-

рюкланы, жарыккандырыучула Жабагы Къазанокъону, Султан Казы-Гирейни, Измаил - Бей Атажукинни эм бирси айтхылыккы адамланы портретлерин кёребиз. Ала кыйгъан огурулу ызны андан ары бардыргъан республиканы Президенти Юрий Коковну, дирижёр Юрий Темиркановну, балерина Моника Чемерзинаны, алим Адам Готовну фотоаппарат бла алынган суратлары уа бусагъатда да миллет, халккы ючюн корешгенлени саны аз болмагъанын кёрюзтедиле.

- Музейни къабыргъаларында ишле фондубузну аз кесегиди. Ата журту ючюн къарыуун аймак корешгенле мында жер-

лерин табып, бюгон къараучулагы да туура болгъанлары кыуандырады.

- Сау болсулла, бу ишге не жаны бла да билеклик этген малкъарлы къарындашларыбыз. «Алан» жамауат организациа бла Старейшиналары советине жүрек ырызлыгымы билдире, бу шухлюккыню бюгон болгъанын чертирге сюеме, - дегенди ол кюн алгъыш сезюнде Мухамед Хафицэ.

Не заманда да Къабарты-Малкъарда кёп динлени бла миллетлени келечилери жарашып жашагъанларын, проект да халкъланы бирикдирге себеплик этген байрам болгъанын Бепайланы Суфийан да чертип айтханды.

«Черкесилени таурухлары, эпослары да ол эркинликни жырыды. Ала аны ёмюрде да сакълап келедиле», - деп окуйбуз мында кёрюзтюлюннген 1854 жылда чыккыган Глисонну журналыны бетлеринде. «Биз озгъан ёмюрлеге таянырга борчлубуз, халатларыбызны кытлап этмезча. Адыгъагы не заманда да бек мағаналы шухлюккы сезим болгъаны себепли бирси халкыла бла жарашып, таты жашарга борчлубуз», - дейди арлакыда тагылгъан КъМР-ни биринчи Президенти Валерий Коковну 1994 жылда жазылган обращениесындан юзюк.

Битеу дуняда жашагъан адыгъланы, аны бла бирге миллетлени да бирикдирген кёрмюч музейни къабыргъаларында бу датагы аталгъан байрам мероприятияла бошалгъанын турлуккыда.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат.
Суратла авторнудула.

Саулуку

Гриппни кезиуоне хазырланадыла

Къабарты-Малкъарга гриппге къажу вакцинаны келтирип башлагъандыла. «Бюгонлюкге республикада аны сабийлеге жаралу тюрлюсюнден 17 мингден аслам эмда башха категория гражданагыла 120 минг дозасы барды», - деп билдиргендиле Роспотребнадзору регион бёлюмонден.

Саулык сакълау жаны бла битеудуния организацианы (ВОЗ) ал тергеулерине бла рекомендацияларына кёре, быллай вакцинаны жарашдырыуда гриппни быйыл эмда келир жыл кенг жайыллыккы тюрлюсюне къажу амалла хайырлангандыла. Бу аурууну профилактика мадарларыны арасында кыйматлыгы бегирек улуу болгъанга вакцинация саналады. Илму жаны

бла да ол биринчи жерде болгъанына ишек жоккыда. Вакцинацианы хайырлылыккы врачла 80 процентге тергейдиле. Прививка этилген адам вирусну бу вакцинада болгъан тюрлюсюнден кеп кыалмай толусунай кырууланады дегер боллуккыда. Алай дагыда адам грипп бла аурус, ол женил халда, кеси да саулукукыга артык хата салмай алай ётерикди. Вируска иммунитет прививка этилгенден сора эки уйыкыдан кзуралады. Алайды да, бу амалны (вакцинацианы) эпидемия башлангыны эм азы бла онтёрт кюн алгъа хайырлыгыга керекди.

Кюз арты келгени бла ОРВИ неда грипп бла ауругъанланы саны да кёбейе башларыккыды. Аны себепли прививканы шёндю-

ден окуна этерге кереклиси баямды. Аны хайыры бла кзуралгъан иммунитет бир жылны ичинде сакъланады.

Вакцинацианы адамны эрттеден болгъан ауруулары кюзгъалгъан кезиуде этерге жарамайды. Дагыда таууккы белока аллергиясы болгъанлагы да бу амал жарашмайды.

Бегирекда сабийлеге бла уллайгъанлагы этерге керекди прививканы. Нек дегенде биринчилени иммунитетлери энтта да кюч алмагъанды, экинчиледе уа ол азия барады.

Къайсы вакцинаны хайырлыгы бийикди? Тыш кыраллада чыгарылгъанладамы огъесе бизни кыралда жарашдырылгъанлада. Специалисте аланы

бирин да артык айырмайдыла. Гриппге къажу амалланы санында сертификатлары болгъан препаратланы барысы да бийик файдалыккы кёрюзтегендиле.

Республикада 2014-2015 жылланы кезиуонде 233 минг адамга «Гриппол» эмда «Гриппол плюс» вакцинаны прививкасын этерге умут барды. Бу жумушну тамамлау ахча федеральный бюджетден жиберилликди.

Биринчиден, вакцинация сабийлеге, студентлеге, пенсиячылагы, саулык сакълау, билим беруу, жумушланы тамамлау учрежденияда урунганлагы этилликди. Алайды да, кесигизни, ата-аналарыгызын, сабийлеригизни саулукукына улуу кёллю болмагыз, гриппге къажу прививканы болжалга салмай этигиз.

Басмагыла **УЛБАШЛАНЫ Мурат** хазырлагъанды.

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

БЕПШАЙЛАНЫ Муталип
(баш редакторну орунбасары)
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
(баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)
ТЕКУЛАНЫ Хауа (жамауат-политика бёлюмню таматасы)
САРАККУЛАНЫ Асият
(культура бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламы информацийны эркинликлерин кзуруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагыла КъМР-ни Басма эмда асламы коммуникацияла жаны бла кырал комитетини компьютер службаы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графике кёре 19.00 сагъатда кыол салынады. 20.00 сагъатда кыол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Текуланы Хауа-дежурный редактор;
Кетенчиланы Зулфия - жууаплы секретарыны орунбасары;
Зезаланы Лида (1,2,3,6-чы бетле),
Бийчеккуланы Жаннета - (4,5,7,8-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2130 экз. Заказ № 1845

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru